

2. Паризька конвенція про охорону промислової власності: від 20.03.1883 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (дата звернення 25.11.2025 р.).

3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 р. *Відомості Верховної Ради*. 2023. № 57. Ст. 166.

4. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 1512.1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 36.

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

6. Про затвердження Регламенту Апеляційної палати Національного органу інтелектуальної власності: Наказ Міністерства економіки України від 23.11.2023 № 17768. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0021-24#n8> (дата звернення 25.11.2025 р.).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-580-1-18>

НОРМОТВОРЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ДОХОДІВ ВІД САНКЦІЙ І ПРИМУСОВОГО ВІДЧУЖЕННЯ АКТИВІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Захаров Станіслав Володимирович

аспірант кафедри фінансового права

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Правове забезпечення публічних доходів, що формуються внаслідок застосування санкцій та примусового відчуження активів держави-агресора, є однією з ключових сфер трансформації українського законодавства у період збройної агресії Російської Федерації. У 2022–2025 рр. ця сфера зазнала інтенсивного нормативного розвитку, проте позитивна динаміка супроводжується численними проблемами нормотворчої техніки, неузгодженістю законодавчих приписів та суттєвими розривами між задекларованими механізмами й реальною практикою їх реалізації.

Передусім слід звернути увагу на **недостатню термінологічну визначеність**, яка проявляється у відсутності чіткої системи понять щодо різних видів доходів, що виникають у зв'язку із санкціями, конфіскацією або примусовим відчуженням активів. У Законі України «Про санкції» відсутнє визначення природи доходів, отриманих у результаті застосування санкцій, зокрема тих, що виникають через стягнення активів у дохід держави відповідно до рішень Вищого

антикорупційного суду. У Законі України № 2116-IX поняття «примусове відчуження» та «вилучення» фактично змішані, а їх фінансово-правовий режим не деталізований. Така неоднозначність створює труднощі у віднесенні надходжень до конкретних статей Бюджетного кодексу України (далі – БКУ), адже чинна редакція БКУ не містить окремої класифікації доходів, що виникають внаслідок санкційних та компенсаційних механізмів [1].

Важливою проблемою є **фрагментарність законодавчих змін**, яка не дозволяє забезпечити узгодженість між базовими актами фінансового, бюджетного, кримінального та санкційного законодавства. Рішення РНБО, введені в дію указами Президента України, створюють підстави для блокування та стягнення активів, проте не формують єдиного нормативного механізму їх подальшої адміністрації. На практиці це призводить до дублювання або розмивання повноважень між Мін'юстом, АРМА, Мінфіном, СБУ та іншими органами, що значно ускладнює реалізацію правових норм, спрямованих на вилучення та перерозподіл активів [2].

Особливу увагу слід звернути на **проблеми реалізації норм у діяльності АРМА**. Закон України «Про АРМА» не був суттєво оновлений з урахуванням нових категорій активів, які з'явилися у зв'язку з війною та санкційною політикою. В аналітичних звітах самої АРМА наголошується, що обсяг переданих активів у 2022–2024 рр. зріс у декілька разів, однак нормативна база, яка регламентує порядок їх управління, оцінки та реалізації, залишається недостатньо адаптованою до нових умов [3]. Зокрема, відсутня чітка процедура реалізації активів, стягнутих у дохід держави через санкційний механізм, а також немає встановлених критеріїв ефективності управління ними.

Важливим виявом проблем нормотворчої техніки є також **брак системного підходу до оновлення Бюджетного кодексу України**. Хоча у 2022–2024 рр. до БКУ було внесено декілька змін, пов'язаних із функціонуванням спеціальних фондів та особливостями мобілізації публічних доходів в умовах воєнного стану, питання правового режиму доходів від санкцій та відчуження активів залишаються не врегульованими. Зокрема, не визначено:

- чи є такі надходження разовими чи системними публічними доходами;
- яким має бути їхній правовий статус (бюджетні доходи, цільові фонди, спеціальні надходження);
- чи повинні вони мати окремі бюджетні програми або код класифікації доходів бюджету [4].

На особливу увагу заслуговує **міжнародний аспект нормотворчої техніки**. Європейський Союз, США, Канада та інші держави

у 2022–2024 рр. сформували декілька моделей використання активів РФ – від прямої конфіскації до механізму windfall profits. Європейська Комісія у 2023–2024 рр. розробила пропозиції щодо спрямування надприбутків від заморожених активів на відновлення України [5]. Проте імплементація цих моделей у законодавство України потребує глибшої гармонізації понять, процедур та фінансово-правового режиму таких доходів. В іншому разі імпортовані моделі залишатимуться декларативними або викликатимуть колізії при їх застосуванні.

Поряд із зазначеним, наявні проблеми нормотворчої техніки посилюються відсутністю **єдиної методології оцінки ефективності реалізації норм**, що регулюють мобілізацію доходів від вилучених активів. Ані Мінфін, ані АРМА, ані інші органи не мають нормативно визначених показників (KPIs), що дозволяло б об'єктивно оцінити результативність правового регулювання. Це ускладнює як внутрішній аудит ефективності, так і парламентський контроль.

Основні напрями удосконалення нормотворчої техніки:

1. **Уніфікація термінології.** Прийняття загального акту дефініцій щодо санкційних, компенсаційних, конфіскаційних та відчужених активів з єдиним фінансово-правовим підходом.

2. **Системне оновлення БКУ.** Введення окремого коду класифікації доходів від санкцій та примусового відчуження активів; визначення їх правового режиму як виду публічних доходів особливого періоду.

3. **Комплексне оновлення законодавства про АРМА.** Встановлення чітких процедур управління активами, що передаються через санкційний механізм; визначення строків, критеріїв ефективності та форм звітності.

4. **Розмежування повноважень органів.** Чітке визначення відповідального органу на кожному етапі: виявлення, арешт, стягнення, управління, реалізація, зарахування до бюджету.

5. **Створення єдиного цифрового реєстру активів та доходів,** який забезпечить прозорість руху активів і відповідність міжнародним стандартам.

6. **Гармонізація з міжнародними моделями.** Імплементація концепції windfall profits у поєднанні з українськими бюджетними механізмами; розроблення окремого закону про правовий статус заморожених та конфіскованих активів агресора.

Таким чином, удосконалення нормотворчої техніки у сфері мобілізації публічних доходів від санкційних та відчужених активів є ключовою умовою забезпечення правової визначеності, прозорості та ефективності реалізації норм права у даній сфері. З огляду на масштаб збитків, завданих збройною агресією, належне правове забезпечення

таких доходів є не лише елементом фінансової стійкості держави, а й важливою складовою майбутньої системи післявоєнного відновлення.

Література:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Про санкції: Закон України від 14.08.2014 № 1644-VII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18>
3. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Звіт про діяльність АРМА за 2022–2024 рр. Київ : АРМА, 2024.
4. Міністерство фінансів України. Офіційні роз'яснення щодо бюджетної класифікації в умовах воєнного стану. Київ : Мінфін, 2023.
5. European Commission. Use of immobilised Russian assets for Ukraine's recovery. Brussels : European Commission, 2024.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-580-1-19>

РОЛЬ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИХ ПАЛАТ У РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Йовбак Іванна Яна Іванівна

магістр факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

Згідно до Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» «Торгово-промислова палата є недержавною неприбутковою самоврядною організацією, яка об'єднує юридичних осіб, які створені і діють відповідно до законодавства України, та громадян України, зареєстрованих як підприємці, та їх об'єднання» [1].

Одне з перших завдань в яких можуть допомогти ТПП це вихід на арену міжнародного бізнесу, адже вихід на нові міжнародні ринки – це захоплива перспектива для компаній будь-якого розміру, що дозволяє розширити та диверсифікувати охоплення ринку, а також створити низку нових можливостей [2]. ТПП можуть сприяти міжнародній торгівлі, надання ресурсів та інформації.